

Asia: VN/1972/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston koulutuspoliittiseksi selonteoksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

- Erinomaista, että Suomen koulutuspolitiikkaa, koulutusjärjestelmää, koulutuksen tavoitteita ja arvopohjaa sekä tulevaisuuden osaamisia mietitään
- Suomalaisen koulutusjärjestelmän tulevaisuutta, kokonaisuutta ja yhteistyön muotoja yli koulutusasteiden on hyvä selventää ja kirkastaa muuttuvassa toimintaympäristössä sekä osaamistarpeiden, toimialojen, ammattien ja liiketoimintamallien muuttuessa.
- Teknologiaa ja digitalisaatiota ei tulisi nähdä itseisarvona, vaan oppimisen, osaamisen ja liiketoiminnan työvälineenä, kuten kirjoituskone, puhelin ja tietokone aikoinaan.
- Digitalisaatio tulee muokkaamaan koko yhteiskuntaa ja kaikkea toimintaa sekä ajattelua. Tarvitsemme eettistä keskustelua turvallisesta, hyvinvointia lisäävästä ja kestävästä teknologian hyödyntämisestä. Selonteossa voisi näkyä myös selkeämmin, miten hyödynnämme teknologiaa ja digitalisaatiota merkityksellisiin kohtaamisiin, yhteisöllisyyteen ja yhteistyöhön. Mitkä ovat kokemukset koronasta, ajasta ja paikasta riippumattomasta oppimisesta, opiskelusta, ohjauksesta ja työskentelystä?
- Toisen asteen ammatillinen koulutus näyttäytyy aika yksiulotteisena emmekä oikein tunnista siinä tämän päivän monimuotoista omaa toimintaamme koulutuksen järjestäjinä ja alueellisina vaikuttajina maakunnissa. Toisen asteen koulutukselle on annettu paljon vastuuta ja vähän luottamusta. Vastamme koko ikäluokan sivistyksestä, paikkaamme perusasteen osaamisvajetta ja vastamme osaamistason laadusta jatko-opintoihin. Toisen asteen ammatillinen koulutus on monissa kansainvälisissä vertailuissa todettu maailman parhaaksi, ketteräksi, työelämälähtöiseksi, osaamisperustaiseksi ja joustavaksi. Hyödynnämme jo nyt uutta teknologiaa, pedagogisia toimintamalleja, toiminnallisia sekä monipuolisia oppimisympäristöjä oppijalähtöisesti ja oppimisen kannalta tehokkaasti ja niitä kehitetään jatkuvasti.
- Käsitteistöä voisi päivittää ajantasalle, etenkin ammatillisen koulutuksen näkökulmasta huomioiden myös kaikkiallisuus (esim. osaamisperusteisuus, työelämälähtöisyys, monimuotoiset oppimisympäristöt, opetus ja ohjaus; ei lähiopetus).

- Selonteko ei muodosta yhtenäistä kokonaisuutta. Ilmeisesti eri osioita ovat valmistelleet eri henkilöt. Teksti on paikoitellen monipolvista ja vaikeaselkoista

(esim. Opintojen henkilökohtaistamisen myötä on korostettu kaikkien opiskelijoiden tarpeiden mukaisten oppimispolkujen merkitystä ja opintojen rakentumista opiskelijan omista lähtökodista ja tavoitteista. VOISIKO OLLA: Opintojen henkilökohtaistamisella on mahdollistettu opiskelijoiden tarpeiden mukaiset oppimispolut ja opintojen rakentuminen opiskelijan omista lähtökohdista ja tavoitteista. JA ”Lisäksi vahvistetaan koulutuksen toteuttamisen seuranta lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa siten, että opiskelijoiden opetuksen ja ohjauksen sekä muun tuen tarpeet tulevat paremmin huomioon otetuksi ja opiskelijoiden saamaa opetusta ja ohjausta voidaan paremmin seurata. ?”

Kommentit lukuun 2. Visio/tavoitetila – koulutus ja tutkimus kohti 2040-lukua

- Koko nuorten ikäluokan osalta tavoite suorittaa toisen asteen tutkinto on epärealistinen. Kaikilla ei ole oppimis- ja työelämäkykyä, nuorilla on terveydellisiä haasteita ja jo opintojen jatkaminen toiselle asteelle saattaa olla liian vaativaa. Toisen asteen osalta tavoitteena olisi parempi puhua koulutuksesta, ei tutkinnosta jatko-opintojen osalta. Tavoitteisiin voisi myös nostaa hyvinvoinnin ja hyvän elämän sekä yhteiskunnan täysipainoisena kansalaisena toimimisen. Erilainen vapaaehtois- ja muu kansalaistoiminta saattaa nousta keskeiseksi osaa tulevaisuuden merkityksellistä toimintaa ja tekemistä. Hyvinvointikysymykset nähdään liian kapeasti vain opiskeluhuoltopalveluina.
- Koulutusmuotokohtaiset rahoitusmallit tulisi yhdenmukaistaa. Eri koulutusmuotojen rahoitusmallien erot eivät tue opiskelijoiden yksilöllisiä opiskelupolkuja ja joustavia siirtymiä koulutusten välillä. Kuten selonteossa todetaan, rahoituksen ennakoitavuus ja pitkäjänteisyys ovat edellytyksiä koulutukselle ja tutkimukselle asetettävien tavoitteiden saavuttamiseksi. Strategiarahoituksen määrää voisi nostaa alkuperäiseen 4% ja sillä edistää rahoituksen ennakoitavuutta ja pitkäjänteisyyttä ja näin vähentää resursseja tehottomasti kuluttavaa lyhytjänteistä ”hankehumpaa”.
- Työvoimapula uhkaa aivan erityisesti toisen asteen perusammateissa ja opiskelijoiden enemmistö on jo aikuisia. Vuorovaikutus työelämän ja koko yhteiskunnan kanssa on hyvin keskiössä kaikkien koulumuotojen osalta.

Kommentit lukuun 3.1 Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus

- Osaamistakuu tasolta toiselle on varmistettava. Perusasteelta tulevilla hakijoilla on oltava valmiudet suoriutua toisen asteen opinnoista. Perusopetuksesta voidaan päästä toiselle asteelle ilman riittäviä valmiuksia, mutta toisen asteen on kyllä vastattava valmistuneiden korkeakoulukelpoisuudesta.
- Tasa-arvoinen ja opiskelijalähtöinen ohjaus toisen asteen eri koulutusvaihtoehtoihin on resursoitava ja varmistettava.

Kommentit lukuun 3.2 Toinen aste

- Ammatillisen koulutuksen nykylainsäädäntö antaa koulutuksen järjestäjille hyvän pohjan toteuttaa joustavasti ja vaikuttavasti ammatillista koulutusta. Hyvin toimivaa järjestelmää ei sinänsä ole tarvetta kokonaan muuttaa. Jatkuvaa parantamista ja tasalaatuisuutta voi toki aina tehdä ja se on tarpeellista. Ammatillisen koulutuksen reformilainsäädäntö ja sen käyttöönotto tulisi paremmin näkyä luonnoksessa. Toisen asteen rakenne ja koulutus nähdään nyt vahvasti nuorten ja yleissivistävän koulutuksen näkökulmasta, 2/3 osaa opiskelijapohjasta on kuitenkin aikuisia ja jatkuvan oppimisen toimintaa sovelletaan jo nyt aikuisille.
- Järjestämislupamenettelyä tulee tarkistaa selonteon tavoitteiden mukaisesti. Koulutuksen järjestäjien osalta opinto- ja tutkintokieliä tulee moninaistaa kansainvälisyystavoitteiden mahdollistamiseksi. Valmistavan koulutuksen lupia tulisi myös mahdollistaa laajemmin oppivelvollisuuden ja maahanmuuttajataustaisten koulutustarjonnan vahvistamiseksi.
- Jatko-opintoihin siirtymisen osalta yhteisten tutkintojen osuuden lisääminen muilla joustavilla tavoilla EI NIIN, että lisätään yhteisten tutkintojen osuutta perustutkinnoissa. Jatko-opintoväylän valinneet voisivat valita väyläopintoja ja jatko-opintovalmiuksia vahvistavia opintoja valinnaisina opintoina.
- Tutkintojen rakenteen ja valinnaisuuksien uudistaminen on kannatettavaa työelämälähtöisyyden, tulevaisuuden osaamistarpeiden sekä joustavien ja räätälöitävien osaamiskokonaisuuksien mahdollistamiseksi. (luonnoksessa "Erikoisammattitutkintoja uudistetaan siten, että niistä luodaan joustavia ja räätälöitäviä osaamiskokonaisuuksia, joihin voidaan yhdistää myös muiden ammatillisten tutkintojen, lukiokoulutuksen ja korkeakoulutuksen sisältöjä.")
- Järjestäjäverkon rakenteellinen uudistaminen jää ylätasolle ilman konkretiaa. Järjestäjäverkko tulee olla monimuotoinen ja kattava saavutettavuuden, yhdenvertaisuuden ja koko ikäluokan kattavuuden saavuttamiseksi.

Kommentit lukuun 3.3 Korkeakoulut

- Kolmannella asteella tulisi arvostaa ammatillista osaamista ja huomioida se valintakriteereissä sekä opetustarjonnassa ja yksilöllisissä opintopoluissa (AHOT, henkilökohtaiset opintosuunnitelmat).
- Korkeakoulututkinnon suorittamisen määrälliseksi tasoksi 50 % on kunnianhimoinen tavoite ja siihen kannattaa pyrkiä, mutta sen toteutuminen edellyttää ammatillisen koulutuksen väylän vahvistamista ja ammatillisen/työelämä osaamisen arvostamista osana korkeakouluopiskelua.

Kommentit lukuun 3.4 Tiede ja tutkittu tieto

-

Kommentit lukuun 3.5 Vapaa sivistystyö

-

Kommentit lukuun 3.6 Jatkuva oppiminen – työuran aikainen oppiminen

- Jatkuvan oppimisen osalta on erinomaisesti todettu, etteivät osaamistarpeet aina asetu koulutusjärjestelmän koulutustasoille, vaan niihin voidaan parhaiten vastata yhdistelemällä eri koulutusasteiden sisältöjä. Tätä tavoitetta voisi tulevaisuudessa tehostaa ja tukea valtakunnallinen keskitetty oppimateriaali, joka rakentuisi osaamisperusteisiin oppisisältöihin ja integroituisi valtakunnalliseen eHOKSiin.

Kommentit lukuun 3.7 Opetus-, ohjaus- ja muu henkilöstö

- Opetus-, ohjaus- ja muu henkilöstön koulutuksessa on huomioitava tulevaisuuden osaamistarpeet teknologian kehityksen, digitalisaation hyödyntämisen, kaikkiallisuuden pedagogiikan, yhteisöllisyyden, vuorovaikutuksen, hyvinvoinnin ja hyvän elämän edistämisen sekä ohjausosaamisen vahvistamiseksi opetussisältöjen lisäksi
- Myös koulutusjohdon koulutusta ja osaamista tulee kehittää tavoitteiden mukaisesti.

Kommentit lukuun 3.8 Taide- ja kulttuurikasvatus ja -opetus ja taiteen perusopetus

-

Kommentit lukuun 3.9 Opintotuki

- Opintososiaaliset edut tulee olla keskitetysti KELAn vastuulla.

Kommentit lukuun 3.10 Ruotsinkielisen koulutuksen tilanne, tavoitteet ja toimenpiteet

-

Kommentit lukuun 3.11 Maahanmuuttajataustaisten oppiminen ja oppimispolut

- Korkea-asteen osalta puhutaan ulkomaalaisten opiskelijoiden houkuttelemisesta, mutta toisella asteella puhutaan vain maahanmuuttajista. Tarvitsemme myös toiselle asteelle työperäistä maahanmuuttoa yhdistettynä koulutukseen.
- Positiivinen diskriminaatio on tarpeellinen maahanmuuttajataustaisille, mutta yhdenvertaisuuden pohjalta on muitakin kohderyhmiä, jotka voisivat hyötyä positiivisesta diskriminaatiosta.

Kommentit lukuun 4. Koulutus- ja tutkimusjärjestelmän tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat

-

Loukola Antti
Helsinki Business College Oy

Antikainen Riitta
Helsinki Business College Oy